

Betænkning

over

I. forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster,*)

II. forslag til lov om pris- og avancementstop,

III. forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v. og

IV. forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

(Afgivet af udvalget den 5. marts 1963).

Udvalget har holdt 6 møder og haft samråd med statsministeren, finansministeren, arbejdsministeren og handelsministeren samt modtaget henvendelser fra Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark, Dansk Styrmandsforening, Radiotelegrafistforeningen af 1917, Maskinmestrenes Forening, Dansk Arbejdsgiverforening, Industrirådet, Danmarks Rederiforening, Danske Bankers Fællesrepræsentation, Butikshandelens Fællesråd, Provinshandelskammeret, Grosserer-Societetets Komité, Danske Korn- og Foderstof-Importørers Fællesorganisation, Repræsentantskabet for Fondsbørsens Medlemmer, A/S De forenede Vafabriker og Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund.

Et *flertal* (socialdemokratiet og det radikale venstres medlemmer af udvalget) fremhæver følgende:

Ved statsministerens drøftelse med arbejdsmarkedets parter og hovederhvervene den 4. januar 1963 blev der fra alle sider givet tilslutning til tanken om en samlet løsning af forårets økonomiske problemer.

Flertallet finder, at regeringen med sine forslag til en helhedsløsning har fulgt denne linje, således at der søges tilvejebragt en løsning, der har social balance og indre sammenhæng og ligger inden for de grænser, de økonomiske forhold sætter.

Flertallet fremhæver navnlig, at det tilsigtes, at ingen samfundsgruppe, bortset fra de lavtlønnede og de socialt svageste stillede, får mulighed for øgede indkomster.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) udtaler:

Mindretallet beklager, at der ikke under udvalgsbehandlingen har været mulighed for at forhandle andet end forslagernes principper. Mindretallet erkender, at den økonomiske politik, som har været ført igennem en årrække, nødvendiggør indgreb. Mindretallet har derfor været rede til en realitetsbehandling af regeringsforslagene med hensyntagen til de synspunkter og forslag, mindretallet selv har fremført under udvalgsbehandlingen.

Dette har på grund af flertallets holdning vist sig umuligt, da dette krævede stillingtagen til forslagene efter en udelukkende principiel drøftelse, og inden det fornødne materiale til forslagernes belysning var tilvejebragt. Mindretallets tanker er alle blevet afvist af flertallet, der har dikteret en hastig gennemførelse af regeringsforslagene uden væsentlige ændringer.

Mindretallet vil derfor stemme imod de under I-III nævnte lovforslag og skal om de enkelte forslag udtale som anført under de særlige bemærkninger og indstillinger vedrørende hvert enkelt lovforslag.

*) Bilag til betænkningen findes sp. 469.

Et andet mindretal (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) henviser til sine bemærkninger vedrørende de enkelte lovforslag og vil i øvrigt redegøre for sin stilling ved deres 2. behandling.

Ad I. Forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

Arbejdsministeren har under forhandlingerne i udvalget stillet et ændringsforslag om en ny affattelse af lovforslagets § 3, stk. 3, 1. punktum, hvorved det tydeliggøres, at de i § 3, stk. 1, omtalte beløbsrammer på i alt 68 mill. kr. for 1963-64 ifølge stk. 3 for 1964-65 suppleres med yderligere beløbsrammer på i alt 139 mill. kr., således at den samlede beløbsramme for 1964-65 bliver 207 mill. kr. og den samlede beløbsramme for de 2 år tilsammen 275 mill. kr.

Ministeren har over for udvalget tilkendegivet, at denne forståelse af bestemmelsen har været lagt til grund ved samtlige de forhandlinger, der er gået forud for lovforslagets udarbejdelse, ligesom arbejdsministeriet har anset det for den eneste praktisk mulige fortolkning, jfr. herved udtrykket i bemærkningerne: „for den resterende del af forlængelsesperioden er der i stk. 3 fastsat yderligere beløbsrammer“. Denne opfattelse blev bekræftet ved en før lovens fremsættelse foretagen teknisk gennemgang med bistand fra arbejdsmarkedets hovedorganisationer.

Et flertal (socialdemokratiets og det radikale venstres medlemmer af udvalget) har fundet det hensigtsmæssigt, at det i lovforslagets § 5, stk. 2, omhandlede sagkyndige udvalg vedrørende en tillægspensionsordning udvides til også at omfatte 1 medlem udpeget af Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger. Dette er tiltrådt af arbejdsministeren.

Herefter indstiller flertallet lovforslaget til vedtagelse med såvel den af arbejdsministeren som den af flertallet foreslåede ændring.

Flertallet finder i øvrigt, at der ved lovforslaget er taget et skyldigt hensyn netop til de lavestlønnede, da lovforslagets § 3, stk. 1, giver udtryk for, at der af det anførte beløb på 68 mill. kr. skal finde en forhøjelse

sted af de i overenskomsterne fastsatte normalløn- og minimallønsatser (mindstelønsatser) samt af kvindernes dyrtidstillæg.

Forudsætningerne for disse forhøjelser er, at der ikke sker en almindelig forhøjelse af lønniveauet, hvilket arbejdsministeren under udvalgsbehandlingen har meddelt er accepteret af Landsorganisationen, De Samvirkende Fagforbund.

Der er fra alle sider givet udtryk for, at de lavestlønnede burde komme i betragtning ved denne overenskomstsituations afslutning, og der har fra enkelte sider været henvist til sociale tilskud, hvilket flertallet imidlertid har afvist ud fra den betragtning, at en så elementær omkostning som arbejdslønnen må bæres af produktionen. Det er ikke flertallets opfattelse, at et lavtlønstillæg vil sætte bevægelse i lønmassen, som det kunne være tilfældet, når der inden for de forskellige faggrænser gives stærkt varierende generelle løntillæg, som det netop har været tilfældet ved de seneste overenskomstafslutninger i 1958 og 1961.

Endelige bør det også bemærkes, at de samlede indkomstforhøjelser for begge overenskomstårene ligger inden for den ramme for forventede produktivitetsstigninger, som formandsskabet inden for Det økonomiske Råd har peget på som realisable.

Et mindretal (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) ønsker angående dette lovforslag at bemærke:

Et væsentligt spørgsmål, der har været drøftet i udvalget, er, med hvilket beløb købeeftenen forhøjes ved den forlængelse af overenskomsterne og de lønstigninger, forslaget medfører. En forhøjelse af købeeftenen sker i et marked, hvor købeeftenen i forvejen er for høj i forhold til produktionens størrelse, og den vil derfor skabe et yderligere pres med lønglidning og prisstigning til følge. Derfor er dette beløb afgørende for bedømmelsen af lovens virkninger, uanset hvad man kalder lønstigningerne. Da de i loven fastsatte stigninger for det udefinerede begreb „lavtlønnede“ må medføre en afsmi-ning opad, bl. a. fordi de arbejdere, der herved får højere timeløn, også ofte udfører akkordarbejde, må fortjenesten stige tilsvarende for at opretholde den nødvendige afstand imellem de to lønningsformer. Al

erfaring viser i øvrigt, at afsmitning finder sted. Da lovens 68 mill. kr. til lavtlønnede kun dækker mindre end halvdelen af hele arbejdsområdet, vil lavtlønstillægget inkl. en afsmitning formentlig beløbe sig til 250-300 mill. kr. Hertil kommer dyrtidstillægget fra 1. marts 1963 med ca. 550 mill. kr. og specielle tillæg ifølge lokale aftaler, der må anslås til omkring 50 mill. kr. Lønstigningen pr. 1. marts 1963 skulle herved blive ca. 800-900 mill. kr., hvilket er en meget betydelig forøgelse af købeevnen, der vil medføre prisstigninger og derfor sandsynliggør yderligere dyrtidstillæg pr. 1. september 1963. Det foranævnte gælder indeværende år. For det næste år skal der gives yderligere lønstigninger på 278 mill. kr., eventuelt flere dyrtidstillæg, forhøjet sygeløn, der koster erhvervene 27 mill. kr. om året, samt indbetalinger til efterløn, der må anslås til 80 mill. kr. årligt. Ud over disse betydelige lønstigninger må det erindres, at forslaget opretholder retten for de store områder, der har minimal- og mindstelønssystem, til i en overenskomstperiode at forhandle om lønnens højde, og erfaringen viser, at dette normalt betyder ikke uvæsentlige lønstigninger. Denne ret kræver fagforeningerne klart opretholdt og udnyttet.

Bortset fra tjenestemændenes område er der derfor ikke i forslaget skabt sandsynlighed for, at man kan standse løn- og pristigningerne; tværtimod sandsynliggøres en fortsættelse af den hidtidige tilstand med forringelse af vor konkurrenceevne til skade for alle.

Mindretallet må derfor indstille lovforslaget til *forkastelse*.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) henviser til det af mindretallet under lovforslagets 1. behandling fremsatte dagsordensforslag og anser det stadig for rigtigst, at folketingsopfordrer Arbejdsgiverforeningen til at optage reelle forhandlinger med fagforbundene for at få løst overenskomstsituationen på normal måde.

Regeringens besvarelse af udvalgets spørgsmål viser, at lovforslaget i ingen henseende er alvorligt forberedt eller gennemarbejdet. Det fremgår dog af besvarelsene, at den foreslåede samlede lønforhøjelse

på 68 mill. kr. for det første år fra 1. marts 1963 ikke på langt nær gør det muligt at fyldestgøre de beskedne krav om en mindste-ugeløn for voksne mandlige arbejdere på 275 kr. og at sikre de kvindelige arbejdere samme dyrtidstillæg (efter pristallet) som de mandlige arbejdere.

Mindretallet kan derfor ikke anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Ad II. Forslag til lov om pris- og avancestop.

Under udvalgets arbejde med dette lovforslag er der rejst spørgsmål om, i hvilket omfang loven vil kunne anvendes inden for byggeområdet. Handelsministeren har herom udtalt følgende:

Prisstoppet vil uden særlige vanskeligheder kunne anvendes på alle byggematerialer.

Endvidere vil prisstoppet kunne anvendes på reparationsarbejder og andre mindre arbejder, idet man her til en vis grad kan tage udgangspunkt i organisationsmæssigt aftalte timepriser og prislister. For sagførerhonorarer og arkitekthonorarer kan prisstoppet baseres på de nugældende organisationsmæssigt vedtagne honorarer.

Prisstoppet kan endvidere finde anvendelse på entreprenørers salg af nybyggede ejendomme.

Håndværkerpriser for nybyggeri, der fremkommer ved licitation, må forventes holdt uden for prisstoppet under hensyn til „markedsforholdene“. Derimod må prisstoppet finde anvendelse på håndværkerpriser, der fremkommer ved andre former for indhentning af tilbud. Formentlig må kontrollen på dette område baseres på priser, der tidligere er opnået af den pågældende håndværker på lignende arbejder, eventuelt på enhedspriser på de enkelte delarbejder.

For entreprenørers og håndværkeres forbehold ved tilbudsgivning over for materialeprisstigninger og arbejds lønsstigninger efter tilbuddets afgivelse må det gælde, at bestemmelser i tilbud, entreprisekontrakter og dermed ligestillede aftaler, der hjemler adgang til videregående regulering, end der er i overensstemmelse med lovens § 1, stk. 3, jfr. stk. 1, er ugyldige.

Loven vil derimod ikke kunne anvendes på grundpriserne, der under hensyn til

„varens karakter“ må undtages fra prisstoppet, idet det ikke er muligt at betragte grundstykker som ensartede varer, der kan vurderes efter objektive kriterier.

Uden for prisstoploven må også falde leje for boliger og lokaler, der hidtil altid har været holdt uden for prismsyndighedernes område, idet lejeforhold har henhørt under boligministeriet.

Herudover har handelsministeren stillet nedenstående ændringsforslag under nr. 1 og nr. 4. Medens ændringsforslaget under nr. 4 udelukkende er af redaktionel karakter, er det under nr. 1 anførte såvel af redaktionel som af tydeliggørende art, da det tilsigter at fjerne en opstået tvivl om, hvorvidt overenskomstmæssige lønstigninger i henhold til § 1 i forslag til lov om kollektive overenskomster af monopoltilsynet kan tildeles indregnet i priserne.

Et *flertal* (socialdemokratiets og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med de af handelsministeren foreslåede ændringer, som er tiltrådt af flertallet.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) bemærker, at under forudsætning af enighed om en helhedsløsning, som effektivt sikrede imod generelle indkomststigninger, ville mindretallet medvirke til en lovgivning, som også sikrede imod pris- og avancestigninger.

Efter de foreliggende oplysninger må mindretallet imidlertid mene, at forslaget ikke kan administreres på tilfredsstillende måde. Mindretallet har udbedt sig en udtalelse fra monopolorådet herom, men den er ikke fremkommet til udvalget, inden betænkning skulle afgives. Mindretallet må beklage, at der hverken ved lovforslagets udarbejdelse eller ved dets behandling i folketingsudvalget er taget hensyn til de af erhvervene rejste indsigelser.

Specielt må mindretallet om bestemmelsen i lovforslagets § 1, stk. 3, sammenholdt med ændringsforslaget til § 2, stk. 3, i forslaget til lov om indseende med priser bemærke, at denne bestemmelse må anses for uegnet til at opfylde det tilsigtede formål, at hindre uønskede pris- og lønstigninger.

I det omfang, bestemmelsen praktiseres, vil lønglidninger nedsætte investeringsmulighederne.

Værdien af den af regeringen foreslåede prisregulator kan i øvrigt langt fra opveje værdien af tilvejebringelsen af den friest mulige konkurrence.

Mindretallet må derfor i overensstemmelse med sine foranstående bemærkninger indstille lovforslaget til *forkastelse*.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kan medvirke til lovforslagets fremme, men mener, at bestemmelsen i første del af stk. 4 i § 1 vil være vanskelig eller umulig at praktisere tilfredsstillende for mange virksomheders vedkommende. Mange af de råvarer, industrien bruger, købes i enheder (ruller, baller etc.), der dels på grund af forarbejdningsmåden, dels på grund af klimatiske forhold og andet giver stærkt vekslende udbytte af færdigvarer pr. enhed råvarer. I sådanne virksomheder bliver bruttoavanceen noget, der kan svinge ret stærkt, og hverken virksomheden selv eller andre kan med tilnærmelsesvis sikkerhed sige, hvad den lovlige bruttoavance er pr. enhed færdigvare.

Derfor stiller mindretallet nedenstående under nr. 2 og 3 anførte ændringsforslag om, at stykkets sidste del (om importører o. s. v.) bliver et selvstændigt stk. 4, mens det i et nyt stk. 5 fastslås, at en industrieller handelsvirksomheds overskud ikke i regnskabsåret 1963 må være højere end i de foregående regnskabsår. Da nøgleordet for regeringens helhedsløsning er indkomststop, antages det, at en sådan bestemmelse vil kunne accepteres.

Ad III. Forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

Handelsministeren har stillet tre ændringsforslag til lovforslagets § 1. Ved de to første foreslås nogle ændringer af redaktionel karakter til paragraffens stk. 1 og 2, og ved det tredje foreslås efter stk. 2 indsat et nyt stykke, der tilsigter at hindre, at aktieselskaber, i hvilke der i basisperioden har fundet udvidelse af aktiekapitalen sted ved kontant indbetaling eller ved konvertering af gæld, stilles ugunstigere end aktie-

selskaber, i hvilke sådanne udvidelser ikke er sket.

Herudover har handelsministeren foreslået en ny affattelse af lovforslagets § 5, der tilsigter at bemyndige ministeren til at træffe den mest hensigtsmæssige ordning med hensyn til kontrollen med lovens overholdelse.

Et *flertal* (socialdemokratiet og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med de af handelsministeren foreslåede ændringer, der er tiltrådt af flertallet.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) bemærker, at under tilsvarende forudsætninger som nævnt under II ville mindretallet have været villig til at forhandle om et forslag om udbyttebegrænsning.

Da denne forudsætning ikke er indfriet, vil mindretallet gå imod forslaget og indstiller der derfor til *forkastelse*.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) finder, at der ikke med lovforslaget tilsigtes eller kan opnås udbyttebegrænsning, men kun en midlertidig to-årig begrænsning af det udbytte, aktieselskaberne udbetaler til aktionærene. Hvis der herved spares noget, vil de opsparede beløb efter udløbet af to års perioden kunne udbetales under en eller anden form til aktionærene. Da regeringen ikke har fremsat forslag om, hvad de opsparede beløb ellers skulle anvendes til, bliver der altså højst tale om en meget mild og kortvarig bunden opsparring.

Mindretallet kan ikke tiltræde ministerens ændringsforslag om indsættelse af et nyt stykke efter stk. 2 og forbeholder sig i øvrigt sin stilling til lovforslaget.

Ad IV. Forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Et *flertal* (socialdemokratiets og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) kan, da lovforslaget er en del af regeringens såkaldte „helhedsløsning“, som mindretallet anser for utilfredsstillende, ikke medvirke til dets gennemførelse.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) henviser til de udtalelser, som hans partis ordfører fremsatte ved lovforslagets 1. behandling. Mindretallet vil yderligere redegøre for sin stilling ved forslagens 2. behandling.

Ændringsforslag til

I. forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

Af *arbejdsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Hans Rasmussen, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Evald Kristensen, Peter Nielsen, Viola Nørlov, Carl Petersen, Helge Larsen og Kirkegaard):

Til § 3.

1) Stk. 3, 1. punktum, affattes således:

„Ud over de i stk. 1 omhandlede tillæg ydes der for den resterende del af den periode, hvormed overenskomsterne er forlænget i medfør af § 1, inden for en beløbsramme på henholdsvis 120 mill. kr. og 19 mill. kr. af vedkommende arbejdsgivere organiserede under Dansk Arbejdsgiverforening og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger tillæg til de overenskomstmæssige lønninger til de af dem beskæftigede medlemmer af fagforbund under Landsorganisationen i Danmark.“

Af *flertallet* under nr. 1, tiltrådt af *arbejdsministeren*:

Til § 5.

2) I stk. 2, 1. punktum, indføres efter ordet „funktionærorganisationer“ ordene: „, 1 medlem udpeget af Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger“.

II. forslag til lov om pris- og avancestop.

Til § 1.

Af *handelsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Hans Rasmussen, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Evald Kristensen, Peter Nielsen, Viola Nørlov, Carl Petersen, Helge Larsen, Kirkegaard og Aksel Larsen):

1) I stk. 3, 9.-11. linje, ændres ordene „§§ 2, 3 og 4 i lov om forlængelse af overenskomster m. v. mellem arbejdere og arbejdsgivere“ til: „§§ 1-4 i lov om forlængelse af kollektive overenskomster“.

Af et *mindretal* (Aksel Larsen):

2) Stk. 4 affattes således:

„*Stk. 4.* Ved bruttoavance i stk. 2 forstås for importører, grossister og detaillister forskellen mellem salgsprisen og indkøbsprisen med tillæg af sædvanlige hjemtagelsesomkostninger.“

3) Efter stk. 4 indsættes som nyt stykke:

„*Stk. 0.* For industri- og håndværksevirkomheder må overskuddet med tillæg af betalte renter af lånt kapital i forhold til den nødvendige investerede kapital ikke være højere i regnskabsåret 1963, end det var i det foregående regnskabsår.“

Til § 7.

Af *handelsministeren*, tiltrådt af *flertallet* under nr. 1:

4) I 1. linje ændres ordet „straks“ til: „ved bekendtgørelse i Lovtidende“.

III. forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

Af *handelsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Hans Rasmussen, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Evald Kristensen, Peter Nielsen, Viola Nørlov, Carl Petersen, Helge Larsen og Kirkegaard):

Til § 1.

1) I stk. 1 ændres i første og femte linje ordene „i de“ til: „for de“.

2) I stk. 2 affattes sidste punktum således:

„Er intet tidligere regnskabsår afsluttet, finder reglen i stk. 5 anvendelse.“

3) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

„*Stk. 0.* Er aktiekapitalen inden for de tre før 1. marts 1963 senest afsluttede regnskabsår udvidet ved kontant indbetaling eller ved konvertering af gæld, kan udbyttebeløbene ved udregningen af gennemsnitsudbyttet forhøjes til de beløb, de ville have udgjort for de enkelte regnskabsår med de for disse gældende procentsatser, såfremt udvidelsen havde fundet sted ved periodens begyndelse.“

Til § 5.

4) Paragraffen affattes således:

„§ 5. Handelsministeren fastsætter efter forhandling med finansministeren de nærmere bestemmelser om kontrol med lovens overholdelse og bemyndiges til at påbyde indsendelse af oplysninger om beregning af udbytte, vederlag m. v.“

Stk. 2. Unnlader ledelsen af et selskab m. v. i rette tid at indsende påbudte oplysninger, kan handelsministeren som tvangsmiddel pålægge de pågældende daglige eller ugentlige bøder.“

Hans Rasmussen.

K. B. Andersen,
næstformand.

Holger Eriksen.

Evald Kristensen.

Peter Nielsen.

Viola Nørlov.

Carl Petersen,
formand.

Helge Larsen.

Kirkegaard.

Axel Kristensen.

Henry Christensen.

Jens Chr. Christensen.

Erik Eriksen.

Poul Møller.

Poul Sørensen.

Weikop.

Aksel Larsen.